

การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายชุมชนแจ้งเตือนภัยฉ้อโกงออนไลน์ เขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี*

DEVELOPING THE CAPACITY OF COMMUNITY-BASED NETWORKS FOR ONLINE FRAUD ALERT IN NONTHABURI PROVINCE

จิรัตน์ สอนกระต่าย, กนกอร ชัมเจริญ*, กรรณิกา กุกุดเรือ, ปัทพน วสุธวัช, ศิวลักษณ์ ไล่เลิศ

Jirut Sonkratai, Kanok-on Simcharoen*, Kannika Kukudrua, Paphat Wasuthawat, Siwaluck Lailers

คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ นครปฐม ประเทศไทย

Faculty of Police Science, Royal Police Cadet Academy, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: kanokon@rpca.ac.th

*Tel: 081-558-1166

บทคัดย่อ

สถิติการฉ้อโกงออนไลน์และมูลค่าความเสียหายที่สูงขึ้น ส่งผลกระทบในวงกว้าง การพัฒนากลไกป้องกันจึงสำคัญและจำเป็น บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนาศักยภาพเครือข่ายชุมชนแจ้งเตือนภัยฉ้อโกงออนไลน์ ในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี โดยใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจงประกอบด้วย ผู้นำชุมชนและประชาชนในตำบลสวนใหญ่ ตำบลตลาดขวัญ และตำบลบางเลน อำเภอเมืองนนทบุรี รวมทั้งสิ้น 51 คน ใช้เครื่องมือวิจัย 3 ชุด ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ชุดข้อคำถามในการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินศักยภาพ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงอนุมาน เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการฝึกอบรม ผลการวิจัยพบว่า เครือข่ายชุมชนมีศักยภาพในการป้องกันและบริหารจัดการเหตุฉ้อโกงออนไลน์ ประกอบด้วย 1) มีองค์ความรู้ในการป้องกันเหตุฉ้อโกงออนไลน์ จากการที่มีหน่วยงานภาครัฐเข้าไปให้ความรู้หรือฝึกอบรม 2) รับทราบข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่องจากการประชุมของคณะกรรมการชุมชนและบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3) มีช่องทางการสื่อสารที่รวดเร็วผ่านทางไลน์และเสียงตามสาย และ 4) พบปะพูดคุยแบบเผชิญหน้าสม่ำเสมอ สำหรับการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายชุมชนนั้น คณะนักวิจัยได้พัฒนาคู่มือให้ความรู้เกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการป้องกันการฉ้อโกงออนไลน์ตลอดห่วงโซ่ ทั้งก่อน - ระหว่าง - หลังเกิดเหตุ และถ่ายทอดผ่านแอปพลิเคชันป้องกันการฉ้อโกงออนไลน์ “Safetyvacc” เพื่อใช้ฝึกอบรมเครือข่ายชุมชน ซึ่งผลประเมินความรู้ความสามารถในการป้องกันการฉ้อโกงออนไลน์ก่อนและหลังฝึกอบรม ในภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับสูงขึ้น การศึกษาวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ด้าน “เครือข่ายชุมชนดิจิทัลแจ้งเตือนภัย” โดยบูรณาการเทคโนโลยีและการฝึกอบรม ผ่านความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ, เครือข่ายชุมชน, การแจ้งเตือนภัย, การฉ้อโกงออนไลน์

Abstract

Statistics on online fraud and the escalating worth of damages have a significant impact. The development of preventive measures is therefore both essential and imperative. Research article aimed to investigate and enhance the capacities of community-based networks for online fraud alerts in Nonthaburi Province. The study employed research and development methodology and purposive sampling for the selection of key informants. Fifty-one key informants encompassed community leaders and residents of the Suanyai, Taladkwan, and Bangken subdistricts in Muang Nonthaburi District using three research instruments: an interview form, focus group questions, and a capacity assessment form. The qualitative data underwent content analysis, and the quantitative data was examined by inferential statistics to compare the means pre-and post-training. The research findings revealed that community networks can prevent and manage online fraud, including 1) Acquiring knowledge through training offered by government agencies. 2) A fundamental capability entailed the ongoing collection of information from community committee meetings and pertinent individuals. 3) Another capability involved the establishment of prompt communication channels via wire broadcasting and the LINE application. and 4) There was the ability to conduct regular face-to-face discussions. The research team developed an instructional manual designed to augment the ability of community networks to combat online fraud at all phases: prior to, during, and post an incident, employing the online fraud prevention application “SafetyVacc.” The evaluation results indicated enhancements in competence and knowledge related to online fraud prevention, both in general and for each specific item, subsequent to the training. This study enhanced the comprehension of “digital community alert networks” by amalgamating technology and training via collaboration among community members and government agencies.

Keywords: Capacity Development, Community-Based Networks, Online Fraud Alert, Online Fraud

บทนำ

การที่คดีย่อโกงออนไลน์สามารถเกิดขึ้นโดยไม่จำกัดสถานที่และไร้ขอบเขต ส่งผลให้หลายหน่วยงานของรัฐพยายามใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยี พัฒนากลไกและนวัตกรรมในการให้องค์ความรู้และแจ้งเตือนประชาชน ตลอดจนกำหนดมาตรการป้องกันต่าง ๆ เพื่อบริหารจัดการและดูแลช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งศูนย์ปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศปอส.ตร.) เพื่อรับแจ้งความร้องทุกข์ บริหารคดี และป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี การจัดทำระบบรับแจ้งความออนไลน์คดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีผ่านเว็บไซต์ เพื่อให้ประชาชนสามารถแจ้งความได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งระบบการแจ้งเตือน โดยคณะทำงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันภัยอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ แต่อย่างไรก็ตาม ยังคงพบว่า สถิติการถูกฉ้อโกงออนไลน์มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังเห็นได้จากข้อมูลศูนย์ปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ รายงานสถิติจำนวนคดีออนไลน์สะสม ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2568 ถึงวันที่ 26 กันยายน 2568 จำนวนสูงถึง 245,508 เรื่อง มูลค่าความเสียหายรวม 21,888,055,531 บาท (กองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี, 2568) ดังนั้น จึงเป็นความท้าทายของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการร่วมกันแก้ไข ควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและประชาชนในทุกรูปแบบ ให้รู้เท่าทันและสามารถดูแลป้องกันตนเอง ไม่ให้ตกเป็นเหยื่อภัยฉ้อโกงออนไลน์

เมื่อพิจารณาถึงมาตรการต่าง ๆ ทางกฎหมาย และการศึกษาทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฉ้อโกงออนไลน์ มีข้อค้นพบหรือความพยายามในการสร้างแนวทางป้องกัน การบริหารจัดการ และบูรณาการหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเพื่อดำเนินคดีฉ้อโกงออนไลน์ แต่ยังคงพบว่า ในการดำเนินการเหล่านั้นยังไม่ประสบผลสำเร็จ มีหลายประเด็นที่ต้องการพัฒนา โดยเฉพาะในส่วนของการป้องกันเชิงรุกเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เครือข่ายชุมชน ให้สามารถพัฒนาศักยภาพในการป้องกันภัยฉ้อโกงออนไลน์ที่เบ็ดเสร็จในจุดเดียว ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะนักวิจัยได้นำร่องพัฒนาศักยภาพเครือข่ายชุมชนในการแจ้งเตือนภัยฉ้อโกงออนไลน์ โดยมุ่งเน้นการสร้าง องค์ความรู้เกี่ยวกับคดีฉ้อโกงออนไลน์ที่ครอบคลุมทั้งก่อนเกิดเหตุ ระหว่างเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ ที่เป็นปัจจุบัน และเท่าทันต่อสถานการณ์ รวมทั้งให้ความสำคัญในการเข้าถึงองค์ความรู้เพื่อป้องกันความเสี่ยงไม่ให้ตกเป็นเหยื่อซ้ำซ้อนจากการค้นหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันที่สร้างและพัฒนาจากการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้ประชาชนใช้เป็นเกราะป้องกันตนเองจากการถูกหลอกลวง หรือหากตกเป็นเหยื่อก็สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นประโยชน์ต่อรูปคดี เนื่องจากทราบถึงขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องรวดเร็ว เกี่ยวกับการจัดเก็บพยานหลักฐานก่อนแจ้งความดำเนินคดี ถือได้ว่าเป็นแนวทางหนึ่งในการป้องกันและแก้ปัญหาเชิงรุก ให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้ความสามารถในการดูแลตนเองและดูแลซึ่งกันและกันในการแจ้งเตือนภัยฉ้อโกงออนไลน์ดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาวิจัยของ ปันณธร หอมบุญมา และจินตนา ต้นสุวรรณนนท์ ที่กล่าวไว้ว่า การสร้างเครือข่ายผ่านสังคมทางออนไลน์ถือได้ว่าเป็นช่องทางหนึ่งที่มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมยุคปัจจุบัน เนื่องจากประชาชนมีช่องทางการรับรู้ข้อมูลตามสื่อต่าง ๆ กันอย่างแพร่หลาย สะดวกและรวดเร็ว การสร้างเครือข่ายชุมชนจึงเป็นวิธีการป้องกันอาชญากรรมอีกรูปแบบหนึ่ง ที่จะเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มให้ได้รับข้อมูลข่าวสาร และความรู้ ที่เป็นประโยชน์เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น (ปันณธร หอมบุญมา และจินตนา ต้นสุวรรณนนท์, 2562)

สำหรับพื้นที่นำร่องในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ พื้นที่จังหวัดนนทบุรี ซึ่งคณะนักวิจัยมีต้นทุนความพร้อมในเรื่องขององค์ความรู้และเทคโนโลยีด้านสื่อสังคมออนไลน์อยู่บ้างแล้ว จากผลผลิตโครงการ “การพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันด้านความปลอดภัย: 3ส อย่างไร้รอยต่อ เพื่อเตรียมความพร้อมสังคมสูงวัยของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี” นั่นคือ แอปพลิเคชัน “SafetyVacc” ซึ่งเป็นโปรแกรมประยุกต์ Line OA และ Web Application ให้ความรู้กับประชาชนด้านสุขภาพ และภัยออนไลน์ (กรณีกา กุกฤตเรือ และคณะ, 2566) ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ต่อยอดและพัฒนาแอปพลิเคชัน “SafetyVacc” เพื่อพัฒนาศักยภาพเครือข่ายชุมชนในพื้นที่นำร่อง จังหวัดนนทบุรี และเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้ข่าวสารและองค์ความรู้เท่าทันกับกลโกงของมิจฉาชีพ ที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการหลอกลวงประชาชนอยู่ตลอดเวลา มุ่งหวังไม่ให้เป็นประชาชน

หลงเชื่อและตกเป็นเหยื่อสูญเสียทรัพย์สินให้กับเหล่ามิจฉาชีพ ซึ่งการพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายชุมชนแจ้งเตือนภัยฉ้อโกงออนไลน์ครั้งนี้ นับเป็นอีกมิติหนึ่งที่สำคัญและจำเป็นต้องพัฒนา หากผู้นำชุมชนขาดองค์ความรู้ที่เท่าทันต่อสถานการณ์ การสื่อสารส่งต่อข้อมูลเพื่อแจ้งเตือนประชาชนในชุมชนไม่ให้ตกเป็นเหยื่อจะสำเร็จได้ยากตามไปด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของเครือข่ายชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพเครือข่ายชุมชนแจ้งเตือนภัยฉ้อโกงออนไลน์ เขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา ดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 (Research 1: R1) วิเคราะห์ศักยภาพเครือข่ายชุมชน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้นำชุมชนตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี จำนวน 10 คน นำข้อมูลที่ได้มาออกแบบร่างคู่มือการฝึกอบรมแจ้งเตือนภัยฉ้อโกงออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน

ขั้นตอนที่ 2 (Development 1: D1) ร่างคู่มือการฝึกอบรมฯ เพื่อให้เครือข่ายชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการป้องกันการฉ้อโกงออนไลน์ ทั้งก่อน - ระหว่าง - และหลังเกิดเหตุ

ขั้นตอนที่ 3 (Research 2: R2) ตรวจสอบและประเมินร่างคู่มือการฝึกอบรมฯ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้นำชุมชนของอำเภอเมืองนนทบุรี จากตำบลสวนใหญ่ จำนวน 4 คน ตำบลตลาดขวัญ จำนวน 4 คน และตำบลบางเขน จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 13 คน นำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาคู่มือการฝึกอบรมฯ

ขั้นตอนที่ 4 (Development 2: D2) ฝึกอบรมการแจ้งเตือนภัยฉ้อโกงออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน และประเมินศักยภาพเครือข่ายชุมชน ในขั้นตอนนี้คณะนักวิจัยคัดเลือกผู้นำชุมชนแบบเฉพาะเจาะจง ในอำเภอเมืองนนทบุรี รวมทั้งสิ้น 28 คน ประกอบด้วย จากตำบลสวนใหญ่ จำนวน 5 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนหมู่ที่ 9 ขอยพิบูลสงคราม 1 (จำนวน 3 คน) ชุมชนบ่อนไก่ - สามหลวง (จำนวน 3 คน) ชุมชนศาลเจ้าตลาดขวัญ (จำนวน 2 คน) ชุมชนศรีพรสวรรค์ 1 (จำนวน 2 คน) และชุมชนขอยพร้อมใจ (จำนวน 2 คน) รวม 12 คน จากตำบลตลาดขวัญ จำนวน 4 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนหมู่บ้านเรวดี ชุมชนธนสมบุรณ์ ชุมชนเรวดีโซน 1 และชุมชนหมู่ที่ 3 ตำบลตลาดขวัญ โซน 1 ชุมชนละ 2 คน รวม 8 คน และจากตำบลบางเขน จำนวน 4 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนหมู่ที่ 2 ตำบลบางเขน ชุมชนวัดกำแพง ชุมชนหมู่บ้านริมสวน และชุมชนศิริชัยพัฒนา ชุมชนละ 2 คน รวม 8 คน เพื่อฝึกอบรมและประเมินศักยภาพการแจ้งเตือนภัยฉ้อโกงออนไลน์ก่อนและหลังฝึกอบรม นำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนา เพื่อให้ได้คู่มือการฝึกอบรมแจ้งเตือนภัยฉ้อโกงออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสำหรับประชาชนที่เหมาะสม

1. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในทุกขั้นตอนและทุกกิจกรรม คณะนักวิจัยคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก คือ ต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่ตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป และมีประสบการณ์การทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการชุมชนไม่น้อยกว่า 6 เดือน รวมทั้งสิ้น 51 คน ประกอบด้วย กลุ่มเป้าหมายในขั้นตอนที่ 1 จำนวน 10 คน ขั้นตอนที่ 3 จำนวน 13 คน และขั้นตอนที่ 4 จำนวน 28 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้ใช้เครื่องมือในการวิจัยทั้งหมด 3 ชุด ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง ชุดข้อคำถามในการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินศักยภาพ ซึ่งคณะนักวิจัยสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย จากการศึกษาทบทวนแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์เหตุฉ้อโกงออนไลน์ ประกอบด้วย ข้อคำถามรวม 6 ข้อ เพื่อวิเคราะห์ประสบการณ์หรือสภาพการณ์การฉ้อโกงออนไลน์ แนวทางปฏิบัติ และศักยภาพเครือข่ายชุมชน ชุดที่ 2 ชุดข้อคำถามในการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ข้อคำถามรวม 5 ข้อ เพื่อตรวจสอบและประเมินร่างคู่มือการฝึกอบรมเครือข่ายชุมชน และชุดที่ 3 แบบประเมินศักยภาพ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล มีข้อคำถาม 8 ข้อ และส่วนที่ 2 ความรู้ความสามารถในการป้องกันการฉ้อโกงออนไลน์ มีข้อคำถามรวม 15 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ รวมข้อคำถามทั้งหมด 23 ข้อ

คณะนักวิจัยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย โดยการหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมของการใช้ภาษา และความครอบคลุมของเนื้อหาในข้อคำถาม ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (Item Objective Congruence; IOC) และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้าด้านผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูล (Investigator Triangulation) งานวิจัยนี้ได้รับการรับรองโครงการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยเกี่ยวกับมนุษย์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ศักยภาพ และแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายชุมชนด้านการแจ้งเตือนภัยฉ้อโกงออนไลน์

3.2 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบประเมินศักยภาพเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นสมาชิกเครือข่ายชุมชนในพื้นที่ศึกษา โดยดำเนินการเก็บข้อมูลทั้งก่อนและหลังการฝึกอบรม (Pre-test และ Post-test) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรู้ความสามารถในการป้องกันการฉ้อโกงออนไลน์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม นำมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Categorization) การตีความ (Interpretation) และการสังเคราะห์ประเด็นสำคัญ เพื่ออธิบายสภาพปัญหา ศักยภาพ และแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายชุมชน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดย เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการฝึกอบรม

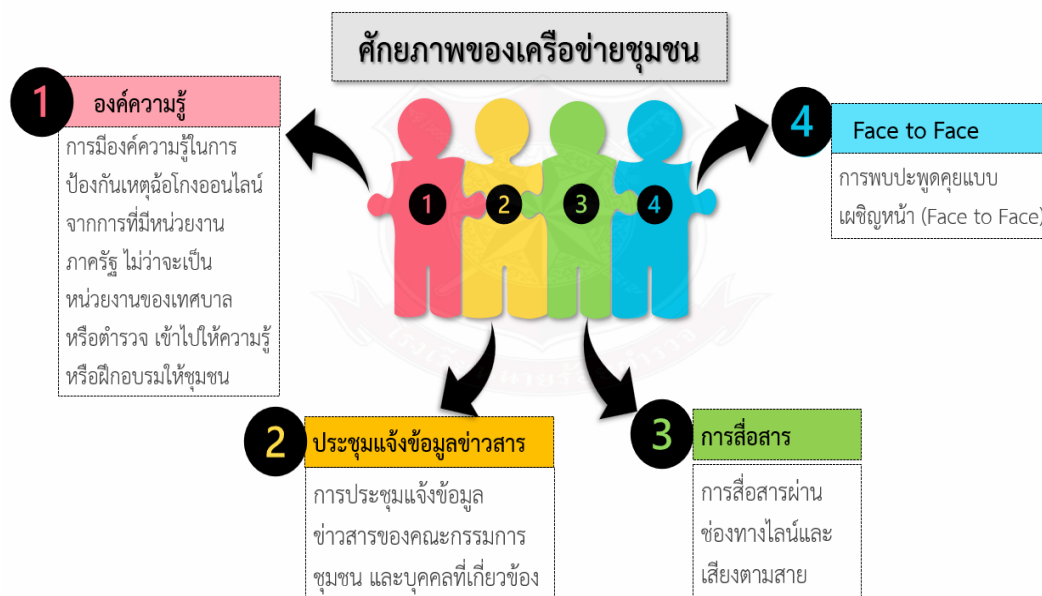
ผลการวิจัย

คณะนักวิจัยสรุปผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ศักยภาพของเครือข่ายชุมชน

จากข้อค้นพบผู้ให้ข้อมูลสำคัญสะท้อนข้อมูลและความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ถึงวิธีการที่หลากหลายในการติดต่อสื่อสารหรือการส่งต่อข้อมูลต่าง ๆ ภายในชุมชนเกี่ยวกับการฉ้อโกงออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นการที่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ เจ้าหน้าที่เทศบาล หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ เข้าไปให้ความรู้กับประชาชนในชุมชน การจัดประชุมเพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารจากคณะกรรมการชุมชนให้กับประชาชนในชุมชนทราบ การตั้งกลุ่มไลน์ การติดตั้งเสียงตามสาย รวมทั้งการพบปะพูดคุยแบบเผชิญหน้า (Face to Face) ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ใกล้ชิด ความไว้วางใจ และศักยภาพการป้องกันการฉ้อโกงออนไลน์ของชุมชน ถือเป็นจุดเด่นของเครือข่ายชุมชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

คณะนักวิจัยสรุปได้ว่า ศักยภาพของเครือข่ายชุมชนในการป้องกันเหตุฉ้อโกงออนไลน์ ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 1) การมีองค์ความรู้ในการป้องกันเหตุฉ้อโกงออนไลน์ จากการที่มีหน่วยงานภาครัฐเข้าไปให้ความรู้หรือฝึกอบรมให้กับชุมชน 2) การรับทราบข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่องจากการร่วมประชุมของคณะกรรมการชุมชนและบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3) การสื่อสารที่รวดเร็วผ่านช่องทางไลน์และเสียงตามสาย และ 4) การพบปะพูดคุยแบบเผชิญหน้าอย่างสม่ำเสมอ แสดงดังภาพที่ 1

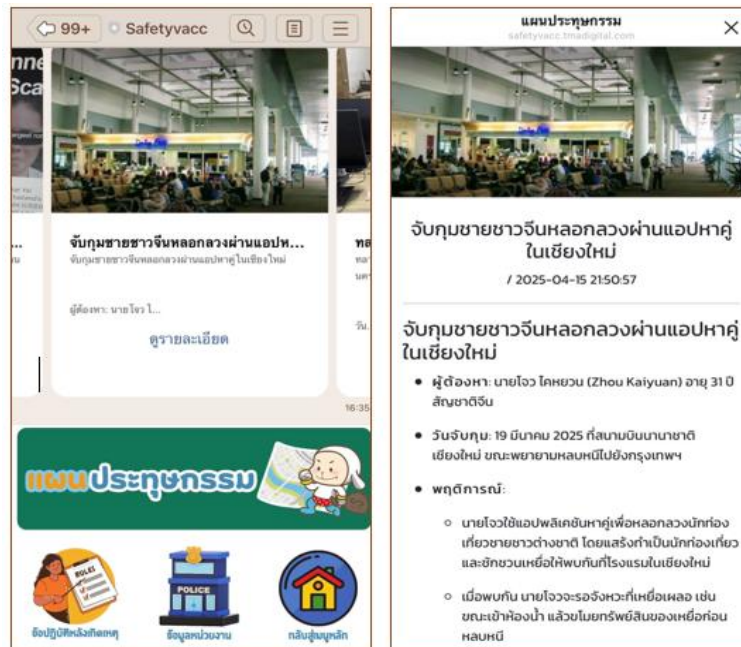
ภาพที่ 1 ศักยภาพเครือข่ายชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

ประเด็นที่ 2 ผลการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายชุมชนแจ้งเตือนภัยฉ้อโกงออนไลน์

ในการพัฒนาคู่มือฝึกอบรมแจ้งเตือนภัยฉ้อโกงออนไลน์เพื่อเพิ่มศักยภาพเครือข่ายชุมชนนั้น คณะนักวิจัยได้จัดทำและถ่ายทอดผ่านแอปพลิเคชันป้องกันการฉ้อโกงออนไลน์ Safetyvacc เพื่อใช้ฝึกอบรมเครือข่ายชุมชน

ประกอบด้วย ชุดองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติก่อน - ระหว่าง - หลังเกิดเหตุ ช่องทางการติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งสถานีตำรวจ ธนาคาร ช่องทางโทรศัพท์ สำหรับการแจ้งความออนไลน์ ช่องทางการแจ้งความออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ รวมถึงวิธีการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อส่งมอบข้อมูลให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ แสดงดังภาพที่ 2 - 4

ภาพที่ 2 องค์ความรู้แจ้งเตือนภัยข้อโกงออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน

ภาพที่ 3 ช่องทางการติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 4 แนวปฏิบัติหลังเกิดเหตุ

คณะนักวิจัยได้ฝึกอบรมการแจ้งเตือนภัยฉ้อโกงออนไลน์ กับกลุ่มเป้าหมาย ตำบลสวนใหญ่ ตำบลตลาดขวัญ และตำบลบางเขน เพื่อพัฒนาศักยภาพเครือข่ายชุมชน ผลการฝึกอบรม แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยความรู้ความสามารถในการป้องกันการฉ้อโกงออนไลน์ ก่อนและหลังฝึกอบรม (n = 28)

ความรู้ความสามารถในการป้องกันการฉ้อโกงออนไลน์	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)		
	ก่อน	หลัง	เพิ่มขึ้น
1. ท่านตรวจสอบบัญชีสื่อสังคมออนไลน์ ร้านค้าหรือเว็บไซต์ ก่อนกรอกข้อมูลส่วนตัว ชื่อสินค้า หรือทำธุรกรรมทางการเงิน ทุกครั้ง	3.71	4.14	0.43
2. การตรวจสอบบัญชีที่จะโอนเงินเป็นสิ่งจำเป็นที่ท่านต้องตรวจสอบทุกครั้ง	3.93	4.57	0.64
3. ท่านตั้งค่าการแจ้งเตือนเมื่อมีการทำธุรกรรมกับธนาคารและสถาบันการเงินทุกแห่ง	3.86	4.25	0.39
4. ท่านมักปิดกั้นหรือบล็อกช่องทางนั้น หากได้รับการติดต่อจากบุคคลหรือพบข้อมูลที่น่าสงสัย	4.04	4.46	0.42
5. ท่านเก็บข้อมูลส่วนตัวของท่านไว้เป็นอย่างดี หากจำเป็นต้องให้ข้อมูลส่วนตัว ท่านทราบดีว่า ข้อมูลใดที่สามารถให้ได้หรือไม่ควรให้	4.21	4.57	0.36
6. ก่อนไปแจ้งความร้องทุกข์ ท่านทราบว่าต้องเตรียมพยานหลักฐาน เช่น ภาพหน้าจอ ข้อความติดต่อ หรือหน้าบัญชีสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อใช้ในการแจ้งความไปด้วย	4.29	4.43	0.14
7. หลังทำธุรกรรมทางการเงิน ท่านเก็บข้อมูลหลักฐานการสั่งซื้อ การสนทนา การโอนเงิน และที่อยู่ของบุคคลหรือนิติบุคคล ทุกครั้ง	4.11	4.46	0.35
8. การนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการฉ้อโกงออนไลน์มาแจ้งความร้องทุกข์โดยเร็วเป็นสิ่งสำคัญ	4.29	4.50	0.21
9. ท่านสามารถแจ้งข้อมูล เรียบเรียงเหตุการณ์ ขั้นตอนการทำธุรกรรมตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้น ต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจได้	4.25	4.50	0.25
10. หน้าบัญชีสื่อสังคมออนไลน์เป็นหลักฐานสำคัญที่ท่านทราบว่าต้องใช้แจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อตรวจสอบหาหลักฐานบัญชีที่ใช้ในการกระทำความผิด	4.21	4.29	0.08

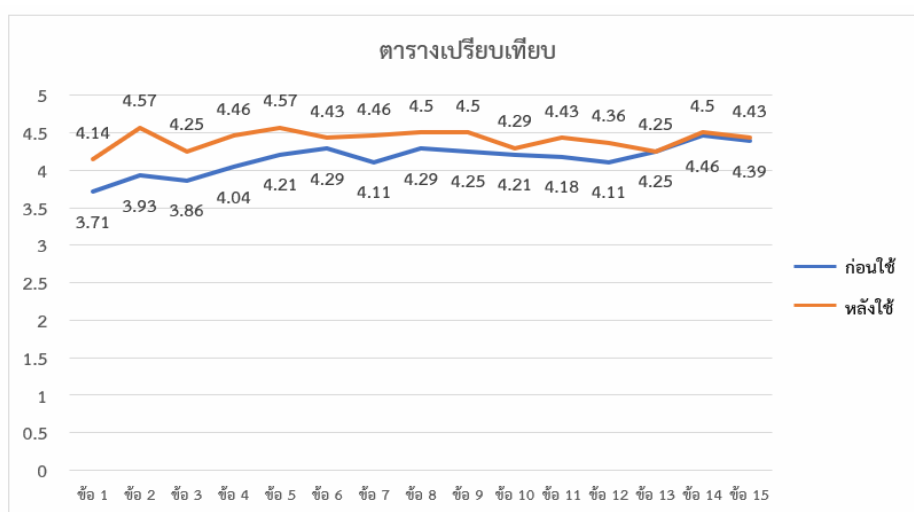

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยความรู้ความสามารถในการป้องกันการฉ้อโกงออนไลน์ ก่อนและหลังฝึกอบรม (n = 28) (ต่อ)

ความรู้ความสามารถในการป้องกันการฉ้อโกงออนไลน์	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)		
	ก่อน	หลัง	เพิ่มขึ้น
11. ท่านตั้งรหัสในการเข้าถึงข้อมูลส่วนตัวหรือธุรกรรมทางการเงินที่คาดเดาได้ยาก	4.18	4.43	0.25
12. ท่านตรวจสอบประวัติหรือการรีวิวของผู้ซื้อสินค้าก่อนตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ทุกครั้ง	4.11	4.36	0.25
13. ท่านมักส่งต่อข้อมูลหรือแจ้งข่าวการฉ้อโกงออนไลน์ให้กับบุคคลใกล้ชิด เพื่อไม่ให้เกิดซ้ำ	4.25	4.25	-
14. ข้อมูลการกระทำความผิดหรือกลโกงที่ปรากฏตามสื่อโซเชียล เป็นประสบการณ์ที่ท่านมักจดจำและเรียนรู้เพื่อป้องกันตนเอง	4.46	4.50	0.04
15. การจำค่างเงินโอนในบัญชีธนาคารผ่าน Mobile Banking เป็นวิธีการหนึ่งที่ท่านใช้ป้องกันการสูญเสียน้ำเงินจำนวนมากหากถูกฉ้อโกงออนไลน์	4.39	4.43	0.04
รวม	4.28	4.41	0.13

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยความรู้ความสามารถในการป้องกันการฉ้อโกงออนไลน์ของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมภายหลังฝึกอบรมสูงขึ้น 0.13 โดยค่าเฉลี่ยในภาพรวมก่อนฝึกอบรมเท่ากับ 4.28 ภายหลังฝึกอบรมเท่ากับ 4.41 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยภายหลังฝึกอบรมเพิ่มขึ้นสูงสุด คือ “การตรวจสอบบัญชีที่โอนเงินเป็นสิ่งจำเป็นที่ท่านต้องตรวจสอบทุกครั้ง” โดยเพิ่มขึ้น 0.64 (ก่อนฝึกอบรมเท่ากับ 3.93 ภายหลังฝึกอบรมเท่ากับ 4.57) รองลงมา คือ “ท่านตรวจสอบบัญชีสื่อสังคมออนไลน์ ร้านค้าหรือเว็บไซต์ ก่อนกรอกข้อมูลส่วนตัว ซื้อสินค้า หรือทำธุรกรรมทางการเงิน ทุกครั้ง” โดยเพิ่มขึ้น 0.43 (ก่อนฝึกอบรมเท่ากับ 3.71 ภายหลังฝึกอบรมเท่ากับ 4.14) และข้อที่ค่าเฉลี่ยก่อนและหลังฝึกอบรมเท่าเดิม คือ “ท่านมักส่งต่อข้อมูลหรือแจ้งข่าวการฉ้อโกงออนไลน์ให้กับบุคคลใกล้ชิด เพื่อไม่ให้เกิดซ้ำ” โดยมีค่าเฉลี่ยก่อนและหลังฝึกอบรมเท่ากับ 4.25

คณะนักวิจัยเปรียบเทียบความรู้ความสามารถในการป้องกันการฉ้อโกงออนไลน์ของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังฝึกอบรมฯ เพื่อพัฒนาศักยภาพ แสดงดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 ผลการเปรียบเทียบความรู้ความสามารถในการป้องกันการฉ้อโกงออนไลน์

อภิปรายผล

การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายชุมชนในการแจ้งเตือนภัยออนไลน์ เป็นอีกหนึ่งมาตรการสำคัญในการป้องกันการฉ้อโกงออนไลน์ โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนโดยเฉพาะบุคคลในชุมชนที่ต้องมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง จึงจะเป็นเครือข่ายป้องกันอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิกา กุกุดเรือ และคณะ ที่กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการแก้ไขปัญหา ทำให้การบริหารหรือการแก้ปัญหาเป็นไปอย่างถ่องแท้ รอบคอบ เพราะเป็นการระดมแนวคิดจากบุคคลที่มีความหลากหลาย ทั้งความรู้ และประสบการณ์ (กรรณิกา กุกุดเรือ และคณะ, 2563) เช่นเดียวกับ งานวิจัยของ ศุภสิน สีหะเสน ที่กล่าวว่า สภาพปัญหาอาชญากรรมทางไซเบอร์ มีการพัฒนาและซับซ้อนขึ้นมาก มิฉะพินักมีกลไกใหม่ ๆ ที่ประชาชนไม่สามารถรู้เท่าทันได้ ดังนั้น การวางแผนในการป้องกันจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อดำเนินการแก้ปัญหาร่วมกัน โดยผู้นำเครือข่ายชุมชนต้องช่วยสอดส่องดูแล ทำงานเชิงรุกให้มากขึ้น (ศุภสิน สีหะเสน, 2561) อีกทั้งยังสอดคล้องกับทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์ ที่เห็นว่าบทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐและชุมชน มีความจำเป็นในการป้องกันการเกิดเหตุอาชญากรรม โดยจำเป็นต้องมีการเสริมความรู้ เพื่อนำไปถ่ายทอดให้ประชาชนผู้ที่มีโอกาสได้รับความเสี่ยง โดยเฉพาะจากการฉ้อโกงออนไลน์ ซึ่งเป็นอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ประชาชนทุกช่วงวัยอาจรู้ไม่เท่าทัน และอาจตกเป็นเหยื่อ

ด้วยเหตุนี้คณะนักวิจัยจึงพัฒนาคู่มือฝึกอบรมการแจ้งเตือนภัยฉ้อโกงออนไลน์ นำร่องให้กับประชาชนเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี เพื่อใช้เป็นเครื่องมือเสริมสร้างศักยภาพให้กับชุมชนและเครือข่าย ให้มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะในการป้องกันภัยออนไลน์ และได้ฝึกอบรมให้แก่ผู้นำชุมชนและเครือข่ายชุมชน เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดสู่ประชาชนในชุมชนของตนเองได้ ทำให้ความเป็นเครือข่ายชุมชนมีความเข้มแข็งขึ้นและปลอดภัยจากภัยคุกคามการฉ้อโกงออนไลน์อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิทักษ์ แสนจันทร์ ที่เสนอว่ารัฐควรต้องหาแนวทางการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม และทำให้ประชาชนให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือ เมื่อประชาชนเกิดความเชื่อมั่นแล้วจะสามารถเกิดเป็นกลุ่มเครือข่ายที่เข้ามาช่วยเหลือและดำเนินการป้องกันการอาชญากรรมได้ (พิทักษ์ แสนจันทร์, 2562) นอกจากนี้ การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพเครือข่ายชุมชนยังช่วยให้เครือข่ายชุมชนมีเป้าหมายร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ซึ่งกันและกัน อันจะทำให้เครือข่ายมีศักยภาพในการป้องกันภัยได้มากขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริกาญจน์ กาญจนสุวรรณ และธรินธร นามวรรณ ที่พบว่าเมื่อสมาชิกในเครือข่ายมีความไว้วางใจ มั่นใจในศักยภาพของแต่ละบุคคล มุ่งการปฏิบัติไปยังเป้าหมายเดียวกัน ย่อมทำให้เครือข่ายมีความเข้มแข็ง ช่วยเสริมสร้างพลังอำนาจ ก่อให้เกิดเครือข่ายชุมชนที่มีความร่วมมือกันมากที่สุด (สิริกาญจน์ กาญจนสุวรรณ และธรินธร นามวรรณ, 2564) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อังคณา นุฒาเลา ที่พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เครือข่ายความร่วมมือประสบความสำเร็จเกิดจากการที่เครือข่ายมีการติดต่อสื่อสารกัน อย่างสม่ำเสมอ สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีการส่งเสริมบทบาทของสมาชิก ส่งเสริมด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมและนำมาประยุกต์ใช้ มีการระดมทุนจากทุกภาคส่วน ทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อขับเคลื่อนการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (อังคณา นุฒาเลา, 2565)

จากข้อค้นพบความรู้ความสามารถในการป้องกันการฉ้อโกงออนไลน์ พบว่า ภายหลังจากฝึกอบรมกลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักและมีองค์ความรู้ในการป้องกันตนเองจากการฉ้อโกงออนไลน์สูงขึ้น โดยเฉพาะทักษะการตรวจสอบข้อมูลต่าง ๆ ก่อนทำธุรกรรม อย่างไรก็ตามในประเด็นการส่งต่อข้อมูลหรือแจ้งข่าวการฉ้อโกงออนไลน์สู่คนใกล้ชิดมีค่าเฉลี่ยก่อนและหลังฝึกอบรมไม่เปลี่ยนแปลง สะท้อนให้เห็นว่าทุกภาคส่วนจำเป็นต้องถอดบทเรียนและสื่อสารแจ้งเตือนภัยฉ้อโกงออนไลน์ให้ประชาชนทราบอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแอปพลิเคชันป้องกันการฉ้อโกงออนไลน์ที่คณะนักวิจัยใช้เป็นช่องทางถ่ายทอดองค์ความรู้ในครั้งนี้ จึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เครือข่ายชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้สื่อสาร แจ้งเตือน ติดตาม และเผยแพร่องค์ความรู้ให้กับประชาชน โดยต้องเป็นไปอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มศักยภาพได้อย่างแท้จริง เป็นไปตามหลักการสำคัญที่ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กล่าวไว้ว่า การติดตามและตรวจสอบ การเฝ้าระวังภัยคุกคามออนไลน์รูปแบบใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง วิเคราะห์ข้อมูลธุรกรรม และข้อมูลอื่น ๆ เพื่อระบุความเสี่ยง ค้นหาช่องโหว่ เป็นการพัฒนากลยุทธ์ป้องกันฉ้อโกงที่มีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2567) แม้รูปแบบการฉ้อโกงจะมีรูปแบบใหม่ ๆ ปรากฏขึ้นตลอดเวลา แต่สิ่งสำคัญ คือ การสร้างความเข้าใจและพยายามแก้ไขปัญหาเหล่านี้จะเป็นการสร้างพื้นที่ที่ปลอดภัยยิ่งขึ้นสำหรับทุกคนบนโลกอินเทอร์เน็ต (Nino, J. R. et al., 2017) และการทำให้ประชาชนเข้าถึงเทคโนโลยีอย่างเท่าเทียมในรูปแบบการเข้าถึงทรัพยากรดิจิทัลต่าง ๆ เช่น หลักฐานทางดิจิทัลถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการพิทักษ์สิทธิการได้รับการตัดสินอย่างยุติธรรมในระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Ramirez, F., 2022)

แม้ศักยภาพของเครือข่ายชุมชนจะมีแนวโน้มที่ดี แต่การวิจัยพบข้อจำกัดด้านความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีของผู้นำชุมชนหรือเครือข่ายชุมชน รวมถึงข้อจำกัดด้านทรัพยากรและอุปกรณ์ดิจิทัล ซึ่งหากไม่มีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง อาจเป็นอุปสรรคต่อการขยายผลในระยะยาวได้ ดังนั้น ภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีบทบาทในการจัดสรรงบประมาณ พัฒนาและเสริมสร้างทักษะด้านเทคโนโลยีและองค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันภัยออนไลน์ให้กับประชาชนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งควรมีการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายชุมชนอยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิศมัย วงศ์จำปา และพระมหาศิวกร ปญญาวิชโร ที่ได้เสนอวิธีการพัฒนาศักยภาพและการขยายเครือข่ายเอาไว้ โดยมองว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการทำงานเป็นเครือข่ายจะต้องดีกว่าการที่ต่างคนต่างทำการขยายเครือข่ายจึงเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาศักยภาพให้เติบโต และกว้างขวางยิ่งขึ้น (พิศมัย วงศ์จำปา และพระมหาศิวกร ปญญาวิชโร, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดแนวคิดที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ด้าน “เครือข่ายชุมชนดิจิทัลแจ้งเตือนภัย” (Community-Based Online Fraud Alert Network) โดยพบว่า การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายชุมชนในการป้องกันภัยทางออนไลน์ควรบูรณาการเทคโนโลยี การฝึกอบรม และการมีส่วนร่วมของชุมชน ผ่านความร่วมมือระหว่างผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตำรวจ และประชาชน ในลักษณะการสื่อสารสองทาง ซึ่งช่วยให้ชุมชนทำหน้าที่เป็นตัวกลางเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างภาครัฐกับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแตกต่างจากแนวทางเดิมที่การป้องกันภัยออนไลน์มักเป็นบทบาทของตำรวจเพียงฝ่ายเดียว ปรากฏตามภาพที่ 6

ภาพที่ 6 องค์ความรู้ใหม่ด้าน “เครือข่ายชุมชนดิจิทัลแข็งแกร่ง”

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า เครือข่ายชุมชนถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญที่มีศักยภาพในการป้องกันและแจ้งเตือนภัยฉ้อโกงออนไลน์ในระดับดี โดยมีปัจจัยสำคัญ ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนองค์ความรู้จากหน่วยงานภาครัฐ การสื่อสารข้อมูลอย่างต่อเนื่องผ่านช่องทางที่หลากหลาย และความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งภายในชุมชน ภายหลังการพัฒนาศักยภาพผ่านการฝึกอบรมและการใช้คู่มือแนวปฏิบัติ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และทักษะในการป้องกันการฉ้อโกงออนไลน์เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะด้านการตรวจสอบความน่าเชื่อถือก่อนทำธุรกรรม สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาดังกล่าวสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายชุมชนเพื่อไม่ให้ประชาชนตกเป็นเหยื่อของภัยออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ 1) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรเป็นหน่วยงานหลักในการให้ข้อมูล และประชาสัมพันธ์แนวปฏิบัติเกี่ยวกับคดีฉ้อโกงออนไลน์ให้กับประชาชนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อสร้างการรับรู้ และความรู้ความเข้าใจในแนวทางปฏิบัติที่ทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์ และ 2) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา เพื่อจัดทำเป็นองค์ความรู้ให้ง่ายต่อการนำไปเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปเข้าถึงได้ และมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ได้แก่ 1) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเป็นหน่วยงานหลักในการถ่ายทอดองค์ความรู้และแจ้งเตือนภัยฉ้อโกงออนไลน์ให้กับชุมชน กำหนดบทบาทหน้าที่และผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน สร้างช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ของส่วนท้องถิ่น อาทิ การประชุมประจำเดือนกับผู้นำชุมชนหรือประชาชนในพื้นที่ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประกอบกับการขยายเครือข่ายจากระดับชุมชนไปสู่ระดับสูงขึ้นต่อไป และ 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลความปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรพัฒนาคู่มือฝึกอบรมร่วมกัน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือที่ดีในการพัฒนาศักยภาพต่อไป ทั้งนี้ สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป มีข้อเสนอแนะให้ศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับประสิทธิภาพของเครือข่ายชุมชนในบริบทของสังคมเมืองและชนบท เพื่อพัฒนาโมเดลในการป้องกันภัยฉ้อโกงออนไลน์ให้มีความเฉพาะเจาะจงและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิกา กุกุดเรือ และคณะ. (2563). การพัฒนาระบบภาคีเครือข่ายอาชีพสำหรับเด็กและเยาวชน ของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน. ใน รายงานการวิจัย. โรงเรียนนายร้อยตำรวจ.
- _____. (2566). การพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันด้านความปลอดภัย: 3ส อย่างไร้รอยต่อ เพื่อเตรียมความพร้อมสู่สังคมสูงวัยของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี. ใน รายงานการวิจัย. โรงเรียนนายร้อยตำรวจ.
- กองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี. (2568). แจ้งความออนไลน์คดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี. เรียกใช้เมื่อ 27 กันยายน 2568 จาก <https://www.thaipoliceonline.go.th/>
- ปณณธร หอมบุญมา และจินตนา ตันสุวรรณนนท์. (2562). รูปแบบการป้องกันอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ กรณีการร่วมกันฉ้อโกงประชาชนผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่. วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ, 6(2), 77-84.
- พิทักษ์ แสนจันทร์. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม: กรณีศึกษาสถานีตำรวจภูธรทรายมูล จังหวัดยโสธร. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พิศมัย วงศ์จำปา และพระมหาศิวกร ปญญาชิโร. (2561). การเสริมสร้างศักยภาพของเครือข่ายชุมชนในการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์และการแบ่งปันผลประโยชน์จากป่าชุมชน ในลุ่มน้ำอิงจังหวัดพะเยา-เชียงราย. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศุภสิน สีหะเสน. (2561). การออกแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการป้องกันและปราบปราม ปัญหา อาชญากรรมทางไซเบอร์ ของสถานีตำรวจภูธรเมืองนนทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2567). แนวทางการเฝ้าระวังและป้องกันความเสี่ยงในการเกิดภัยคุกคามทางไซเบอร์. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://opec.go.th/news/detail/1583>
- สิริกาญจน์ กาญจนสุวรรณ และธรินธร นามวรรณ. (2564). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายชุมชนความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อังคณา นุฒาเลา. (2565). เครือข่ายความร่วมมือการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดลำพูน. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Nino, J. R. et al. (2017). Factors in Fraudulent Emails that Deceive Elderly People. Retrieved September 20, 2024, from <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1162860&dswid=-7990>
- Ramirez, F. (2022). The digital divide in the US criminal justice system. *New Media & Society*, 24(2). <https://doi.org/10.1177/14614448211063190>.